

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŐTIRMALAR DERĐİŐİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 72 Ađustos 2020 & Volume: 13 Issue: 72 August 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE'DE MÜZİK VE POLİTİKA İLİŐKİŐİ ÜZERİNE YAPILMIŞ AKADEMİK ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

INVESTIGATION TO ACADEMIC STUDIES EXECUTED ON MUSIC AND POLITICS RELATIONSHIP IN TURKEY WITH BIBLIOGRAPHICAL METHOD

Şevki Özer AKÇAY*
Cumhur SOLMACI**

Öz

Müzik ve Politika kavramlarının birbirinden ayrı anlamları olmasına ve farklı alanları temsil etmelerine rağmen, birbiriyle iç içe oldukları söylenebilir. Çağlar boyunca, birçok işleve sahip olan müzik, toplum ve toplumu yönetenler arasında bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Politika penceresinden bakıldığında müziğin toplumun ilgisini politik meselelere çekmek için kullanılmasının yanında, toplum tarafından da mevcut yöneticileri eleştirmek, protesto etmek ya da desteklemek için kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış akademik çalışmaların bibliyografik açıdan incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, Müzik ve Politika anahtar kelimeleri kullanılarak, Google Akademik ve TR Dizin'de yer alan Türkçe makaleler ile YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi veri tabanındaki lisansüstü tezler taranmış, ulaşılan çalışmalar betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda, müzik ve politika konusunu ele alan lisansüstü tez ve akademik makale biçiminde nitelikli çalışmaların sayısının çok az olduğu, özellikle 2000'li yıllarda bu konuda çalışmalar yapılmaya başlandığı ancak son yıllarda bu konuyla ilgili yeterince çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Politika, Bibliyografya.

Abstract

Although the concepts of Music and Politics have different meanings and represent different fields, it can be said that they are intertwined with each other. Throughout the ages, music, which has many functions, has been used as a communication tool between society and those who govern it. From the policy window, it is seen that music is not only used to attract the attention of the society to political issues, but it is also used by the community to criticize, protest or support existing managers.

The aim of this study was investigating to academic studies executed on music and politics relationship in Turkey with the bibliographic method. For this purpose, by using the keywords of Music and Politics, Turkish articles in Google Academic and TR Index, and postgraduate theses in the Council of Higher Education's National Thesis Center database were scanned, and the studies reached were analyzed using descriptive statistics methods using frequency and percentage analysis. As a result of the research, it has been observed that there are very few studies in the form of postgraduate thesis and academic articles dealing with music and politics, and studies have been started on this subject especially in 2000s, but there have not been enough studies on this subject in recent years.

Keywords: Music, Politics, Bibliography.

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, soakcay@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0493-9897

** Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, cmhr.slmc@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8807-5944

1. Giriş

Cumhuriyet öncesi dönemde başlayan kültür, sanat ve bu konulardaki eğitim uygulamalarına ilişkin politikalar arasında müzik politikaları önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel Türk müziğinin Batı müziği ile harmanlanarak ortaya yeni bir sentez çıkarılma çalışmaları dönemin başlıca müzik politikaları arasında sayılabilir. Bu politikalar sonucunda ortaya çıkan sentez, Çağdaş Türk müziği olarak adlandırılmıştır. Çağdaş Türk müziği adına atılan adımlarla birlikte, halkın bu kapsamda hayata geçirilen uygulamalara yönelik birtakım tepkiler ortaya koyması durumunun kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Cumhuriyet döneminde başlayan, günümüze kadar varlığını devam ettiren bu politikaların, bu süre aralığındaki müzik kültürünün yönünü belirleyici bir rol üstlendiği söylenebilir. Bu aralıkta toplumun popüler kültürle etkileşim halinde olması, kültürel anlamda olduğu gibi müzik politikaları anlamında da birtakım esnekliklerin ve değişimlerin çeşitli bozulmalara yol açtığı görülmektedir.

1.1. Müzik ve Politika

Leonardo da Vinci'nin "görünmez şeylerin organizasyonu" (Kalb, Mayıs 2019) olarak tanımladığı müzik, "...sesler bilimi ve o sesleri insanlığın karakterine ve duygularına uygun bir biçimde kullanma ve uygulama sanatıdır. ...Müzik, insanın doğumundan ölümüne değin hayatının her aşamasında var olan ve insanın da onsuz olamadığı sanatsal bir olgudur" (Uçan, 1994). Nitekim müzik, varlığından bu yana insan topluluklarının en küçük birimlerinden evrensel boyutlara kadar uzanan, toplulukların kültürünü, gelenek ve göreneklerini, işleyişlerini, toplumsal ve etnik olaylar karşısında duruşunu, kısaca toplumların değer algılarını ve kimliklerini yansıtan, geçmişteki yaşantılarının birer yansıması olmakla birlikte, gelecekteki ve mevcuttaki yaşantılarına yön veren, belirli kurallar ve kaideler bütünü dâhilinde oluşmuş ezgisel bir ifade biçimi olarak tanımlanabilir. Çağlar boyunca çeşitli değişimlere uğrayan müzik her çağın ve her toplumun gerekliliklerini içinde barındırarak her çağdan ve topluluktan izler taşıyan bir olgu olarak düşünülebilir. Sanatsal bir ifade biçimi olan müziğin kültürel anlamda toplumun tüm değerlerini içinde barındırdığı söylenebilir. Uçan (1994), müziğin insan yaşamındaki "Bireysel (Fizyo/Psişik), Toplumsal, Kültürel, Ekonomik ve Eğitimsel" işlevlerine dikkat çekmiştir (s.18).

İnsanlar yaradılışları, sosyal ve ekonomik durumları bakımından değişik fikirlere ve değişik çıkarılara sahiptirler. Aralarındaki düşünce, çıkar ve psikolojik eğilim farklılıklarından doğan çatışma politikanın temelini oluşturur. Dolayısıyla politika, toplumda yaşayan insanlar arasında bir çatışma, bir mücadele ve kavga olarak tanımlanabilir. Karşıt görüşleri temsil eden kimi düşünürlere göre politikanın amacı, her şeyden önce toplumda bütünlüğü sağlamak, özel çıkarlara karşı koyarak genel yararı ve insanların 'ortak iyiliğini' gerçekleştirmektir (Kapani, 1975). Bir başka tanıma göre politika, "...bir örgütün ya da bir örgüt tepe yöneticisinin önemli konularda benimsediği tutum ya da genel yönelim, izlediği yol ve yöntemdir" (Öztekin, 2013, 23). Bu düşüncelerden hareketle, politika herkesin yararına olan bir toplum düzeni kurma çabası ve bu çaba için tercih edilen tutum, yol ve yöntemlerdir denilebilir.

Müzik ve Politika arasındaki ilişki, tarihsel süreçte toplum yaşamında egemen olan siyasi fikirlerin, güçlerin ve toplumu ilgilendiren olayların, dönemin müzik anlayışı içerisinde çeşitli şekillerde işlenmesi olarak ele alınabilir. Bu doğrultuda 20. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan ideolojik hareketlere ve çatışmalara bakıldığında, bu hareketliliğin yansımaları dönemin müzikal yapısında bir tür serzeniş ve içerik olarak ideolojilerin işlendiği ezgisel motiflerde görülebilmektedir. Kutluk (1997), "Verdi'nin operalarında 'yürüyün savaşa' naraları ya da 'vatan için ölmenin büyük onuru' gibi kavramlar işlenmeseydi, Verdi adı bugün İtalya'nın özgürlük mücadelesinde ne denli anılabilirdi? Müziğin politik gücünün herkes farkındaydı, ama en çok farkında olanlar bağdarlar ve politikacıları" diyerek (s.79), Avrupa'daki politik ortamın müziğe nasıl yansıdığını ifade etmiştir. Osmanlı tarihinden Mehter müziği de benzer bir örnek olarak düşünülebilir. Mehteranın, aktif savaş yapılmayan dönemlerde seslendirdiği ezgilerin, içerik bakımından Hanedana övgü (Örn., Nevbet, Hünkâr peşrevi, Tören peşrevi vb.) niteliği taşıdığı bilinmektedir (Ak, 2009; Budak, 2006). Ayrıca Fetih Marşının sözlerinde yer alan "Bir elde kalkan, bir elde hançer, Serhadde doğru ey şanlı asker" mısralarında orduya yapılan övgünün yanı sıra ordu için hedef gösterildiği de düşünülebilir. Tarihi olaylardan beslenen bu ezgiler aracılığıyla, genellikle Osmanlı ordusunun ve padişahların elde ettiği zaferlerin yanı sıra devletin gelecekte hedeflediği birtakım politikalara da vurgu yapıldığı söylenebilir. Ayrıca müzik ve politika ilişkisi bağlamında düşünülebilecek bir başka unsur da müziğin politik propaganda ya da siyasal iletişim aracı olarak kullanılmasıdır. Bu noktada siyasal oluşumların, seçim çalışmaları başta olmak üzere pek çok etkinlikte politik mesajlarını geniş kitlelere iletirken müziği iletişim

aracı olarak uzun zamandır kullanıldığı bilinmektedir. Türkiye’de de siyaset alanında müzik kullanımı 1946’da başlasa da ilk seçim şarkısı 1965 yılında kullanılmıştır (Akçay, 2016).

“Müzik Politikası” ve “Müzik-Politika ilişkisi” birbirinden farklı anlamlar ifade etmektedir. Müzik politikası, müziğin politikaya hizmet etmesi (politik mesaj içeren örnekler, politik amaçlarla müzik kullanımı, seçim-propaganda müzikleri vb.) ve politikanın müziğe hizmet etmesi (müzik ve müzik eğitime ilişkin politika geliştirme vb.) olarak iki şekilde düşünülebilir. Müzik politikası, devletin müzik ile ilgili konularda kültürün korunması, devamının sağlanması, eğitimle aktarımı ve uluslararası boyutta tanıtımı konularında, özel ve tüzel kişilerin nasıl hareket etmesi gerektiği, işleyişin nasıl olacağı, hak ve sorumlulukların neler olacağı ve bunların nasıl güvence altına alınacağı gibi konularda, hukuki düzenlemelerin yapılabilmesi için gereklidir. Devlet çeşitli kurum/kuruluşları vasıtasıyla, bu düzenlemeleri yaparak ve ihtiyaçlara göre gerekli kurum/kuruluşları tesis ederek ya da tesis edilmesini teşvik ederek müzikal işleyişin, devletin amaçlarına göre yürütülmesini sağlar. Erken Cumhuriyet döneminde yapılan ekonomik, sosyal ve kültürel birçok çağdaşlaşma hareketlerinin bu tanımlamaları desteklediği söylenebilir (Gökçeli, 2014; Açıköz Mutlu, 2014; Yazıcı, 2017)

1.2. Türkiye’de Kültür, Sanat ve Müzik Politikaları

Türkiye’de kültürel alanda hayata geçirilmesi hedeflenen politikaların alt yapısı, Cumhuriyet’in ilanından önceki yılları da kapsamaktadır. Bu dönemde yapılması hedeflenen kültürel yeniliklerin çağdaş bir Türk toplumunun mimarisini oluşturduğu söylenebilir. Yine bu dönemde hedeflenen yeniliklerin alt yapısına yönelik birçok kurum/kuruluşun resmi olarak hayata geçtiği söylenebilir. Ülkemizde Tanzimat döneminde başlayan Batılılaşma hareketi kısa bir süre sonra Batı hayranlığına dönüşmüş, takip eden süreçte Batılılaşma hareketleri ile bir takım politik adımlar atılarak, bu politikalar hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bu hareketlerin gerekçesi olarak Batı’da başlayan sanayi devrimi ve bilim-teknoloji alanlarındaki gelişmeler gösterilebilir.

Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk’ün, Türkiye Cumhuriyeti’nin muasır medeniyetler arasındaki yeri açısından sanatın önemini vurguladığı bilinmektedir. Her ne kadar Atatürk’ün sözlerini yanlış anlayarak Türk müziğini yasaklayıp yerine Batı müziğini getirmeye çalışan yanlış uygulamalar yaşanmış olsa da yine Atatürk’ün müdahalesiyle bu yanlışlıktan dönülmüş ve Türk müziğini dışlamayan müzik politikalarının uygulanmasına çalışılmıştır. Batı müziği ile Türk müziğinin harmanlandığı yeni bir sentez oluşturulması amaçlanmıştır. Bu senteze örnek olarak icrada “Si bemol” sesi yerine “Si natürel” sesinin kullanılması gösterilebilir (Uçan, 1994). Atatürk’ün çağdaşlaşmak adına attığı adımlar ve hedeflediği yenilikler arasında şüphesiz müzik önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim Atatürk, Osmanlı müziği ve halk müziği konusundaki görüşlerini dönemin müzik adamlarına iletmiş ve bu konuya dair ilk olarak 1928 yılında Sarayburnu’nda yaptığı bir konuşmasında, Türk milletinin şen ve şatır olan yapısına uygun yeni müziklerin de cemiyet hayatında yer bulmasına verdiği önemi ifade etmiştir (Türk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, 1997, 272).

Ziya Gökalp’in de Cumhuriyet dönemi müzik politikalarındaki yeri oldukça önemlidir. Batı müziği ve halk müziğinden yeni bir sentez meydana getirme fikrinin sahibi olan Gökalp, aynı zamanda bu politik süreçte atılan adımlarda ve alınan kararlarda danışma merci konumunda olmakla birlikte, birtakım fikirlerle bu değişimin yönünü belirlemiş ve Türk müziğine yeni bir boyut kazandırmada hatırı sayılır bir rol oynamıştır. Türk müziğinin tamamen geri planda tutulduğu, Batı müziğinin benimsendiği yıllarda çıkan toplumsal tepkileri ortadan kaldıracak bir düzenleme çıkaran Gökalp bu yeniliği ile kültürün yaşamasında da önemli bir rol oynamıştır. “Ziya Gökalp’in milli müzik anlayışı (halk müziği ile Batı armonisini birleştirme yöntemi), geleneksel Türk Sanat Müziği’nin dışlanmasına zemin hazırlarken, dönemin müzik teorisyenleri ve bestecileri tarafından da Türk müziğinin kökenin ne olduğu ve ulusal müzik yaratma konusunda farklı fikirlerin tartışılmasını beraberinde getirmiştir” (Gökçeli, 2014, 30).

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti 1920 yılında kurulduktan sonra, Maarif Vekâleti içinde bugünkü Kültür Bakanlığı’nın temelini oluşturan ‘Hars Dairesi’ kurulmuştur. Bu Daire’nin görevi, bünyesindeki müzeler, kütüphaneler ve güzel sanatlar şube müdürlükleri kanalıyla kültürle ilgili sorunları çözmektir. İlk Hars Dairesi müdürünün 12.06.1920’de göreve başlamış olması, Meclis’in kültür konusunu, kuruluşundan iki ay kadar sonra hemen gündemine aldığını göstermektedir” (Ersoy, 1966, 17).

Bu gelişmeler ışığında, eğitim, öğretim, öğrenme ve hatta davranış gibi kavramları kapsayan kültür kavramının çağdaşlaşmadaki önemi görülebilmektedir. Eğitim öğretim gibi toplumu doğrudan ilgilendiren, hayati konuları kapsayan kültürel politikalar Atatürk’ün önem verdiği yenilikler arasındadır. Cumhuriyetin

ilanından üç yıl önce başlayan kültür politikaları kapsamındaki faaliyetlerin, Atatürk'ün kültüre ve kapsadığı alanlara verdiği önemi bir kez daha vurgulamaktadır.

O dönemin müzik ve müzik eğitimi politikaları doğrultusunda, ülkemizde müzik alanında önde gelen isimlerden fikir alınmış ve bu fikirler ışığında müziğe yön verilmeye çalışılmıştır. Bu isimlerden biri olan Ahmet Adnan Saygun yurt dışında müzik eğitimi alıp yurda dönmesinin ardından, Batı müziği ile ilgili besteler ve çalışmalar yapmıştır. Saygun'un Türk müziği unsurlarından hareketle Batı müziği tekniklerini kullanarak ürettiği eserlerinin Türk müziğinin çağdaşlaşma sürecinde önemli rol oynadığı söylenebilir. "Cumhuriyetin ilk dönemi süresince reformların uygulanmasında müziğin önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu çerçevede sosyal alandaki ve dil alanındaki reformların yanı sıra, bölgenin Osmanlı tarihinden farklı olan Türk kültürüne ait köklerini destekleyerek, yeni laik ve demokratik Türk ulusunu Avrupa ile bütünleştirmek hedeflenmekteydi. Bu doğrultuda, Cumhuriyetin ilanını izleyen yıllarda müzik reformunun bir destekçisi olarak Saygun, Türk ulusalcılığının bir temsilcisi olmuştur ve Saygun'un Avrupa ile bağ kurma arayışında olan müziği reform dönemi politik ideolojisini yansıtmaktadır" (akt. Yazıcı, 2017, 337).

Cumhuriyet döneminde atılan önemli adımlardan biri de Türk eğitim politikalarıdır. Atatürk'ün "Eğitimidir ki, bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır; ya da esaret ve sefaletle terk eder." sözlerinden eğitimin önemine vurgu yaptığını görmek mümkündür. Atatürk döneminde başlayarak değişik zamanlarda dünyanın çeşitli yerlerinden eğitim alanında pek çok uzman ülkemize davet edilmiş, bu aydınların eğitim ile ilgili görüşlerini ve Türk eğitim politikalarıyla ilgili fikirlerini yazılı rapor halinde sunmaları istenmiştir (Tangülü, Karadeniz ve Ateş, 2014). Yine bu dönemde yapılan politikalar arasında köy enstitülerinin ve paralelindeki eğitim kurumlarının açılması, Atatürk'ün eğitime verdiği önemi ortaya koymaktadır. Köy enstitülerinde eğitimin ne denli yoğun ve amaçlı, eğitime verilen önemin ne boyutta olduğunu anlamak için Aşık Veysel gibi önemli bir halk ozanının bu okullarda eğitim verdiği örneğe dikkat çekilebilir. Müzik alanında yapılan gelişmelere yön veren, alanla ilgili birçok uzman kişiden bahsedilebilir. Bu süreçte geleneksel Türk halk müziği dalında Aşık Veysel Şatıroğlu, Aşık Ali İzzet Özkan ve Muzaffer Sarısözen; çağdaş Türk sanat müziği dalında Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin ve Cemal Reşit Rey; Türk halk eğitimi/halk müziği derlemeciliği alanında Halil Bedii Yönetken, Mahmut Ragıp Gazimihal ve Ferruh Arsunar olmak üzere çok sayıda müzik insanı önemli hizmetler gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca çok sayıda müzik öğretmenleri ülkenin hemen her yerinde Halkevleri Özengen Müzik Topluluklarında yönetici, eğitimci veya icracı olarak görevler almışlardır (Uçan, 2012, 37).

Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında müzik politikaları bağlamında yapılan düzenlemelere bakıldığında, kültürel, sosyal ve daha birçok alanda arayış veya bir tür kimlik karmaşası içinde bulunduğu söylenebilir. "1945'te çok partili siyasal hayata geçişle birlikte CHP'nin karşısında birçok siyasi partinin kurulması, enstitülere yöneltilen suçlamaları da arttırmıştır. Karşıt partiler arasında özellikle Demokrat Parti, CHP yönetimini yıpratmak için Köy Enstitülerini bir koz olarak kullanmaya başlamıştır. İşin ilginç yanı, suçlamaların CHP içinden de taraftar bulmasıdır" (akt. Aysal, 2005).

Kültürel manada popülerleşen Türk toplumu bu popülerleşmenin etkisinden henüz kurtulmuş değildir. Popüler kültür kapsamında popüler müzik, etnik değerlerin ötesinde bir seyre kapılmış, Türk sanat müziği ve halk müziği yani öz müziğimiz giderek hor görülmeye başlanmıştır. Yirmi birinci yüzyılda küreselleşen dünyada müziğimize baktığımızda müziğin kültürel yönünü görmek neredeyse imkânsızdır. Benzer durum müzikal yapı için de geçerlidir. Öz müziğimizle örtüşen, kültürümüzü yansıtan ezgiler hiç yok denecek kadar azdır. Bu sonuçlar üzerinde popüler kültürün etkisi büyüktür. Son yıllarda giderek artan sosyal medya kullanımı popülerleşme üzerinde azımsanmayacak bir alt yapıyı oluşturmaktadır. Sanatsal ve birçok alanda manadan uzak bir toplumun ayak izlerini görmek, gelecekle ilgili giderek artan bir kaygıyı kaçınılmaz kılıyor (Kutluk, 1997, 21). Bu bağlamda düşünüldüğünde, Türkiye'nin Atatürk'ün işaret ettiği gibi çağın ihtiyaçlarına uygun, Türk müzik geleneği temeline dayanan yeni müzikal üretimlere ve dolayısıyla Türk müziğinin hak ettiği gelişimi gösterebilmesine imkân tanıyan sanat ve müzik politikalarına ihtiyacı olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle de müzik ve politika konularında daha kapsamlı pek çok çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye'de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış araştırmaların incelendiği başka bir çalışmaya rastlanmadığından dolayı bu çalışma, müzik ve politika konusunda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara ve konuyla ilgili herkese ışık tutacak öncü çalışmalardandır.

1.3. Türkiye’de Müzik ve Politika Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmalar

Kaya (2012) “Yeni Türk Müzik İnkılabına Bir ‘Hazırlık Evresi’ Olarak 1826-1920 Dönemi” adlı çalışmasında Tanzimat döneminden başlayarak Cumhuriyet dönemine kadar olan sürede müzik alanında yapılan gelişmeleri ve bu gelişmelerin Cumhuriyet dönemi müzik politikalarına hazırladığı zemini ele almıştır. Osmanlı devletinin 600 yıllık imparatorluk sürecinde renkli bir kültür mozağine sahip oluşuna bağlı olarak müzik kültürünün de renklendiği ifade edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarında 19. yüzyıldan itibaren yaşanan batılılaşma sürecinde, Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilecek müzik politikalarına ilham kaynağı olan fikirlerin, uygulamaların ilk bu dönemde hayat bulduğu; sonraki yıllarda müzik, resim, tiyatro, dans gibi alanlara özgü okulların açılmasıyla gelişmeler kaydedildiği ifade edilmiştir.

Çelikel (2017) “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e modernleşme, müzik ve siyaset ikilileri” adlı çalışmasında, Tanzimat hareketiyle başlayan ve Cumhuriyet’in ilk dönemlerini kapsayan sürecin içindeki modernleşme hareketlerini müzik bağlamında ele almıştır. Bu dönemlerde siyasetin alanına dâhil olan müziğin duracağı noktanın değişken bir hâl aldığı, seçeceği taraflardan dolayı müziğin ideolojilerle bağının oluşmasına vesile olduğu, hatta kendisinin gerektiğinde bir ideoloji olduğu araştırma sonuçlarından bazılarıdır. Çalışmanın diğer bir ilgi odağı ise modernleşmedir. Bu bağlamda Batı, modernleşme gibi bir kavram üreterek kendi dışındaki toplumları gelişmemiş olarak görmüş ve kendi modelini önermiştir. Batıdan farklı olarak Osmanlı’daki ve Cumhuriyet dönemindeki modernleşme birbirinden farklı içeriklere ve yöntemlere sahiptir. Osmanlı modernleşmesinde amaç ülkeyi tekrar kalkındırabilmek iken Cumhuriyet döneminde yeni kurulmuş bir ülkenin yapısını temelden inşa etme amacı doğmuştur. Müzik bağlamında bakıldığında, Cumhuriyet döneminde özellikle Gökalp’in müzik fikirleri ekseninde Batı modernleşmesine bağlı kalınarak değişim yaratılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

Mutlu (2015), Türk musikisinin bir parçası olan mehterandan bando takımına geçişte II. Mahmut ıslahatlarında başlayan Batılılaşma anlayışının günümüze kadar uğradığı değişimleri konu aldığı çalışmasında, siyasal müziğin geniş anlamdaki devlet dışı ve karşıtı müzik pratiklerini de içeren kullanımı yerine, resmi devlet politikası anlamında bir siyasal müziğin kastedildiğini belirtmiştir. Günümüz bando ve gündelik müziği ele alındığında, popüler kültürden söz etmenin mümkün olduğunu ifade etmiştir. Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nın havadan çekilen görüntüleri üzerine, giriş bölümü Gustav Mahler’in 6. Senfonisi esintili, 13 zamanlı, mehter çalgılamasına sahip, İstiklal Marşı video klibi, geleneksel, modern ve postmodern dönemlerin eklektik bir sentezi olarak; bir atıf ve bir yakıştırma olarak, tahayyül edilen “halka” ilişkin yaratıcı bir çalışma şeklinde değerlendirilmiştir.

Dinçer (1981) çalışmasında, Atatürk’ün Türk musikisine ve sanata bakış açısını, musikimizdeki bazı hususların değiştirilmesi, düzeltilmesi ve bunun gerekliliği hakkındaki düşüncelerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada, Atatürk’ün musikiyi sevdiği, özellikle Rumeli türkülerini dinlemekten ve söylemekten hoşlandığı, yalnız musikinin ağır yapısını sevmediği, Osmanlı’dan gelen bazı Türk musiki kuruluşlarının icrasını devam ettirmek kaydıyla eğitiminin durdurulması ve Batı musiki faaliyetlerinin yürütülmesi gerektiğine ilişkin düşüncelerinin olduğu ifade edilmiştir.

Açıksöz Mutlu (2014), “Cumhuriyet’in ilanından sonra Türkiye’de çağdaş müzik politikaları (1923-1945)” adlı çalışmasında Tanzimat döneminden 1945’li yıllara kadar olan sürede Türk Müzik politikalarını ve müziğe verdiği yönü ele almıştır. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadar olan dönemde alınan kararlar ve açılan yeni kurumlar ele alınarak müzikte modernleşme çabaları anlaşılmasına çalışılmıştır. Çalışmada Cumhuriyet dönemi müzik politikası uygulamalarının bizzat devlet eliyle gerçekleştirildiği, dönemin devlet adamlarının konuya ilgi gösterdikleri, Türk müziği-Batı müziği tartışmasının devlet adamlarını zaman zaman karşı karşıya getirdiği, müzik politikaları adına bu dönemde atılan adımların başarılı sayılabilecek düzeyde olduğu, Osmanlı müziğinin teori ve kayıt eksikliğinin Türk müziğinin dışlanmasına sebep olduğu ulaşılan sonuçlardan bazılarıdır.

Usta (2010) çalışmasında Cumhuriyet döneminde ülkede oluşturulmak istenen yeni müzik anlayışını ele almıştır. Türk müziği üzerindeki çeşitli baskılar ve Batı müziğinin ön plana çıkarılma çabalarının yanı sıra halk müziğinin Batı müziğiyle harmanlanması ve yeni bir sentez meydana getirilmesi, bu amaçla Batı’da eğitim görmüş müzikologların Anadolu’da türkü derlemeye gönderilmesinden bahsedilmiştir. Ayrıca eski musikinin yerini daha basitleştirilmiş haliyle klasik Türk müziğinin aldığı, bütün bu durumların sonucunda toplumda klasik müziğin kabul görmesinin uzun zamana yayıldığı ve bunun nedeninin ise tepeden inme bir politikanın olduğu belirtilmiştir.

Ayas (2013) tarafından yürütülen çalışmada, erken Cumhuriyet dönemi müzik politikalarının karşısında halkın tutum ve tavrı konu alınmıştır. Çalışmanın öncelikli amacı erken Cumhuriyet döneminin Osmanlı müziğini dışlamaya yönelik politika ve stratejileriyle bu müzik geleneğinin bu politikalara karşı

geliştirdiği savunma stratejilerini bir arada analiz etmek ve bu süreçte ortaya çıkan uyum ve direnç örüntülerini saptamaktır. Çalışma sonuçlarında, erken Cumhuriyet döneminde hâkim siyasi-kültürel elit tarafından açılan müzik tartışmasının, müziğin kendisinden ve toplumun beğenilerindeki değişimden kaynaklanan bir estetik ve sanatsal probleme dayanmadığı, aksine temel meselenin, müzik tartışması üzerinden devletin Batıcı tercihinin meşrulaştırılması, geleneksel Doğulu kimliğin meşruluk alanının dışına itilmesi ve toplum kimliğinin dönüştürülmesi olduğu savunulmaktadır. Osmanlı müziğinin dışlanmasında, iki yıla yakın süren radyo yasağı, hatta bir ara Türk müziği çalgılarının kamusal alanlarda çalınmasının tamamen yasaklanmasının bile düşünülmesi gibi uygulamaların Osmanlı müziğinin topluma hitap etmeyen dar bir zümre müziği olduğu, dolayısıyla resmi tedbirlerle kısa zamanda ortadan kaldırılabileceği varsayımından hareketle yapıldığı ifade edilmektedir. Buna karşın toplumun yüzyıllardır şehir kültürünün bütün dokularına yerleşmiş olan bu müzik geleneğine sahip çıktığı, hatta bir dönüşüm geçirerek şehrin popüler müziği haline geldiği savunulmuştur.

Beşevli Solmaz'ın (2014) çalışmasında İkinci Dünya Savaşı'ndan 1990 yıllarına kadarki süreçte, tarihi ve kültürel konuların yanı sıra devlet olgusu, tarih ve müzik ilişkisi ve bu olguların birbirleri üzerindeki etkileri ele alınmıştır. İkinci Dünya savaşının kültürel alandaki etkilerinin kaçınılmaz olduğu vurgulanan çalışmada, müziğin bu anlamdaki değişimlerden etkilenen önemli kültür olgularından biri olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca çalışmada, müziğin devlet eliyle kültür oluşturmada araç olarak kullanıldığı, dolayısıyla Cumhuriyet'in temelleri atılırken de müziğin kültürel bir araç olarak kullanıldığı vurgulanmıştır. Türkiye'de Cumhuriyet dönemi içerisinde meydana gelen çeşitli toplumsal olayların müziği etkilediği, çalkantılı siyasi olayların müzik politikalarında ihtiyaçlara cevap verecek niteliklerde olmadığı ifade edilmiştir. Araştırmanın diğer sonuçları arasında, ülkemizde kültür ve sanat kurumlarının geç oluşması, bu kurumlara ait arşiv sisteminin yeterli olmayışı ve bu nedenle de kültür-sanat konularında nitelikli belgesel bir hafızanın olmadığı, buna karşın dijital çağ araçları sayesinde arşivlemenin daha sağlıklı yapılmaya başlandığı dikkat çekicidir.

Kıvanç (2013) 1923-2010 yılları arasındaki süreçte Türkiye'de müzik eğitimi politikalarını değerlendirdiği araştırmasında, kalkınma planları, Milli Eğitim Şûralarının raporları, yabancı eğitimcilerin raporları, güzel sanatlar raporları ve müzik eğitimi kurumları gibi kaynaklardan elde ettiği veriler ışığında Türkiye'de müzik eğitimi politikasının olumlu-olumsuz yanlarının neler olduğunu betimlemeye çalışmış ve söz konusu politikaların nasıl olması gerektiğine yanıt aramıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar; ilk ve orta öğretimde müzik ders saatlerinin az olduğu, örgün eğitim kurumlarındaki müzik derslerinde ortak şarkı repertuarının eksik olduğu, Türkiye'de mesleki müzik eğitimi konusunda gelişmeler sağlanmış olmasına karşın ciddi sorunların halen yaşandığı, Kültür Bakanlığı'nın özengen müzik eğitimi konusunda yeterince etkin çalışmadığı, orkestra, koro, opera gibi sanatsal kurumların halen her ilde kurulmadığı, Türk bestecilerinin yeni eserler üretmeleri için desteklenmediği, müzik eğitimi fakültelerinin dünyadaki benzer kurumlarla rekabet edebilecek düzeye ulaşamadığı, müzik öğretimi uzmanlarını yetiştirme koşullarının iyileştirilmediği, müzik eğitimi programlarını geliştirenlerin mesleki müzik eğitimi almış kişilerden oluşmadığı, Türk müzik politikalarını oluşturan eğitimcilerin öğrenci ile karşı karşıya gelmiş kişilerden oluşmadığı, yazılı ve görsel medyanın müzik eğitimini destekleyecek yapıda yayınlar yapmadığı, müzik öğretmenlerinin örgütlenerek devlete ve hükümete kendilerini kabul ettiremediği, gelişmiş toplumlardaki gibi Türkiye Cumhuriyeti'nde müzik eğitiminin okulöncesinden üniversiteye kadar olan süreçte eğitim politikalarına dâhil edilmediği, sanatın siyasi görüşler temelinde oluştuğu şeklinde sıralanmıştır.

Keskin'in (2011) erken Cumhuriyet döneminde izlenen müzik eğitim politikalarının amacına ulaşip ulaşmadığına yönelik çalışmasında, erken Cumhuriyet döneminde, milli kültürel kimliğin kurgusunda Osmanlı geleneksel müziğinin bu kimliğin dışında bırakılan bir değer olduğunu ifade etmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, bu süreç içerisinde yapılan en büyük hamle Osmanlı Geleneksel Müziğinin değersizleştirilmesi, eğitiminin okullardan ve kurumlardan kaldırılması ve bir süreliğine de olsa icrasının yasaklanması şeklindedir. Bu müdahalenin ya da değersizleştirilmenin temelinde Türk kültürünü yansıtmadığı düşüncesinin olduğu ileri sürülmüştür. Keskin'e göre halk kültürü bu revizenin dışında kaldığı için bozulmamış ve gelecek müzik olgusuna temel oluşturacak şekilde saf kalmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erken Cumhuriyet döneminde müzik eğitim politikalarının amacına ulaştığı konusunda net ifadeler kullanmak doğru sayılmaz.

Tangülü, Karadeniz ve Ateş (2014), Cumhuriyet dönemine (1924-1960) ait evrensel kabul gören eğitim politikasının ülkeye uyarlanması ve çağdaş eğitim sisteminin temelleri konusunda odaklanmıştır. Dünyanın çeşitli noktalarından ülkemize davet edilen uzmanların mevcuttaki problemlerin giderilmesi hususundaki raporları incelenmiştir. Türkiye de eğitim programlarının yeniden inşa edildiği o yıllarda iki gruba ayrılan

yabancı uzmanlar tarafından verilen raporlardan ilk grubun verdiği tavsiyelerin uygulama açısından daha başarılı olduğu, ikinci grubun verdiği raporların ise uygulama ve pratik açısından ülkemizin sistemine pek uygun görülmediği ve maddi imkansızlıklar nedeniyle de yerine getirilemedikleri belirtilmiştir. Söz konusu uzmanlardan ikinci gruptakilerin ABD'den gelmeleri nedeniyle eğitim sistemimiz üzerinde bir Amerikan etkisi olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu raporların ortak noktaları; eğitim sistemimizin merkezîyetçi yapısının eleştirilmesi, okullarımızın fiziksel ve nicel yetersizlikleri, öğretmenlerin özlük haklarından yeterince faydalanamaması şeklinde özetlenmiştir.

Demirci (2017) çalışmasında Türkiye'de genel eğitim politikaları kapsamında müzik öğretmeni yetiştirmenin gereklilikleri, müzik alanında istihdamı etkileyen olumsuzluklar ve niteliksiz müzik öğretmenlerinin topluma kazandırdığı olumsuz müzikal bakış açılarını ele almıştır. Cumhuriyet'ten bu yana yapılan beş yıllık eğitim planlarında öğretmen konusuna yer verilmiş mesleğe geçişi engelleyen sorunlar ele alınmış, (sosyal, ekonomik, istihdam şartları), çözülmeyen sorunların eğitimi olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ülke (2011), Ankara ili kamu ilköğretim ve ortaöğretim okulu yöneticilerinin müzik eğitimi politikasında ve uygulamalarında yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerini incelediği çalışmada, okul yöneticilerinin çoğunlukla müzik dersini gerekli gördüğünü saptamıştır. İlk ve ortaöğretim kademelerinde tek bir müzik öğretmenin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılan çalışmaya katılan katılımcıların çoğu, müzik öğretmenlerinin yeterli ve nitelikli olduğunu savunurken bir kısmı da müzik öğretmenlerinin yetersiz olduğunu, lisans programında aldıkları eğitimin dışında müzikal eğitim yapamadıklarını savunmuştur. Araştırmaya katılan ilk ve ortaöğretim yöneticileri okullarda en az iki müzik öğretmeni olması gerektiğini ve okullarındaki müzik öğretmeni açığının kapatılması için uğraş verdiklerini bildirmişlerdir. Müzik dersinin gerekliliği konusunda ders saatinin en az iki saate çıkarılması ve buna bağlı olarak müzik öğretmeni istihdamının yapılması gerektiği savunulmaktadır. Yöneticilerin çoğu, müzik ders saatinin bir saatten fazla olması için ilgili kurumlarla irtibatı müzik öğretmenlerinin kendilerinin kurması ve bu sorunu halletmek için gayret göstermeleri gerektiği yönünde fikir beyan etmişlerdir. Araştırmaya katılan yöneticilerin çoğunun boş kalan müzik dersinin başka derslerle doldurulmasına ve bazı ders eksikliklerinin müzik ders saati kullanılarak doldurulmasına karşı oldukları da ulaşılan sonuçlar arasındadır. İlköğretim kademesi yöneticileri müzik dersinin zorunlu olması gerektiğini ve buna ek olarak sınıflardaki yetenekli öğrencilere seçmeli müzik dersi verilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Orta öğretim kademesi yöneticilerinin bu konudaki düşünceleri ise müzik dersinin bütünüyle seçmeli ders olması yönündedir. Yöneticiler okullarında müzik sınıfı olması gerektiğine ve bu sınıflarda projeksiyon, internet bağlantısı gibi teknolojik aygıtların gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

Gün (2008) "Müzik enstrümanları müzesi için koleksiyon yönetim politikası" adlı çalışmasında, müzik enstrümanları için yapılan müzelerin gerekliliklerine dikkat çekerek, dünyada varlığını sürdüren söz konusu müzelerin kültürel, politik anlamda katkılarına vurgu yapmış, benzerlerinin ülkemizde yapılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Müziğin, müzik enstrümanları aracılığıyla toplumların refahı için olumlu ve yapıcı etkiler sağladığı düşüncesinden hareketle, müzikal mirasımızın korunarak gelecek nesillere taşınması gerektiği vurgulanmıştır. Gün'e göre, müzik enstrümanları müzesi, insanlara dokunulabilir ve dokunulamaz müzik kültürünü anlatma misyonu ile insanlar ve müzik arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu durum, müzik enstrümanları müzesinin önemini açıkça vurgulamaktadır. Fakat, Türkiye'de özel ve küçük koleksiyonlar dışında bu amaca hizmet eden kapsamlı bir müzik müzesi bulunmadığının ifade edildiği çalışmada, Türkiye'de açılacak böylesine bir müzeye yol göstermek ve müzik müzeleri üzerine çalışan araştırmacılara kaynak olmak amaçlanmaktadır.

Karlıdağ (2009) "Yeni iletişim teknolojileri ve Türkiye'de müzik endüstrisinde telif hakları politikaları" adlı çalışmasında müzik alanında ve müzikle ilişkili telif haklarında dönüşüm sürecini tarihsel olarak ele almış, dünyadaki bağlam çerçevesinde Türkiye'deki gelişmeler çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda küresel telif hakları rejiminin yerleşmesi için yapılan ideolojik mekanizmaların dışında kendi toplumumuz için yararlı olabilecek eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları ile alternatif modellere yönelirken, var olan kültürel zenginliklerin korunup yeniliklerin, yaratıcılıkların teşvik edilmesi gerektiği savunulmuştur.

Tuncay (2008), küreselleşen dünyada kültürün evrenselleşmesinin moda, marka ve müzik üzerindeki etkilerini konu aldığı araştırmasında, Türkiye'de sosyal dokuyu güçlendiren ve ulusal-milli bir kimlik ile dünyanın önüne çıkabilen bir programın ancak psikolojik, sosyolojik, kültürel, ekonomik ve siyasal alanların yeni teknolojilerle güçlendirilerek bağımsız ve bütüncül politikaların oluşturulabilmesiyle mümkün olabileceğini belirtmiştir. Bunun başarılabilmesi için sorunların kamuoyuna mal olması ve çözümleri için

bilgi temelli bir algının yaratılması kaçınılmazdır. Türkiye geçmiş tarihi ve birikimleriyle dünyanın en saygın ülkelerinin başında olması gerekirken; ithal edilen her şeyin (maddi ve manevi bütün her şey) bu saygınlığı olumsuz etkilediği savunulmuştur. Türkiye'nin bütün bu olumsuzlukları aşabilmesinin yolunun, Atatürk'ün bakışıyla örtüşen şekilde gençliğe güvenmek, onu doğru yönlendirebilmek ve işbaşına getirip sorumluluk verebilmekten geçtiği vurgulanmıştır.

Tanyıldızı (2012) çalışmasında müziğin seçmenin; bilgi edinmesine, siyasi parti ve mesajı hatırlamasına, seçmenin dikkat kesilmesine, tutum oluşturmaya, harekete geçirici ve siyasal katılımı artırıcı etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Mucu'nun (2013) çalışmasında müziğin tarihi, felsefi ve sosyolojik boyutları bağlamında siyaset ve propaganda aracı olarak kullanımı konusu ele alınmış, konuya filozofların perspektifinden başlanmış ve günümüzdeki yaygın popüler kültürün etkisiyle şekillenen güncel sosyolojik perspektifle kronolojik denilebilecek bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda müziğin hem siyasal erk tarafından hem de ona karşı duran muhalefet tarafından politik amaçlarla kullanıldığı, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte de endüstrileşmeye başladığı savunulmuştur.

Önürmen ve Temel (2014), siyasi partilerin seçim şarkılarıyla insanların hangi yönlerine hitap ettiği ve müziğin insanların siyasi tercihleri üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalarında, seçim şarkılarını biçim ve içerik bakımından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda basit, akılda kalıcı sözlerle adayların kişisel özelliklerine, milli, dini ve kültürel değerlere sıklıkla vurgu yapıldığı anlaşılmıştır. Şarkılar genelde adayın ismini taşımaktadır. Nakarat bölümünde özellikle adayın ismine vurgu yapılmaktadır. Elde edilen veriler ışığında, medya kanallarının ve pazarlama tekniklerinin giderek çeşitlendiği diğer sonuçlardandır. Blok bir seçmen kitlesine ulaşmanın giderek güçleştiği, seçmenin birden fazla sosyal katmana ve kimliğe dağıldığı günümüzde; siyasi partilerin ve adayların, hem mesajlarını kısa yoldan, akılda kalıcı ve ikna edici bir biçimde seçmene ulaştırdığı profesyonelce hazırlanmış bir yöntem olarak hem de Türk siyasi tarihinden gelen bir gelenek olması bakımından seçim şarkılarına özel önem verdikleri görülmektedir.

Güven (2018) "Siyasal halkla ilişkiler kampanyalarında müzik kullanımı: Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma" adlı çalışmasında siyasal kampanya müziklerinin genç seçmenlerin beklenti ve gereksinimlerini karşılama durumlarını, kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında ele almıştır. Çalışma sonuçlarına göre, siyasi kampanya müzikleri üniversite gençlerinin tercihlerini etkilememektedir. Ancak bu müzikler üniversite öğrencilerinin bilgi edinme, eğlence, motivasyon ve sosyalleşme gereksinimlerini karşılayıcı etkiye sahiptir. Ayrıca siyasi kampanya müziklerinin üniversite öğrencilerinin sosyal kültürel yaşamlarının, kullanımlar ve doyumlar faktörleri üzerinde de kısmen etkileyici olduğu belirtilmiştir.

İzci'nin (2019) çalışmasında seçim propagandalarında müziğin yeri ve önemi ele alınmış, Türk ve dünya siyasetinden örnekler verilerek propaganda müziklerinin hedef kitleye ulaşmada izledikleri yollar bir siyasi parti örneği üzerinden incelenmiştir. Çalışmada belirlenen örnek siyasi partinin 2002-2015 yılları arasında kullandığı seçim müziklerine müzikal analiz ve şarkı sözlerine de içerik analizi yapılmıştır. Bu müziklerde, Türk insanının müzikal olarak aşına olduğu ezgilerin, müzikal alt yapıların ve sözlü içeriklerin kullanıldığı, her bölgede o yörenin insanına daha yakın gelecek olan müzikal unsurların ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye'de seçim çalışmalarında müzik kullanımının profesyonel bir alan olduğu, siyasi partilerin bu konuyu çok ciddiye aldıkları, müziklerin her unsurunun (söz, melodi, çalgılar vb.) seçiminde hedef seçmenleri etkilemeye yönelik bilinçli yaklaşımın tercih edildiği, bir başka deyişle seçim müziklerinin özellikle hedefe yönelik şekilde tasarlandığı, seçim müziği besteciliğinin sosyologların, siyasetçilerin ve müzisyenlerin birlikte çalışmalarını gerektiren disiplinler arası bir iş olduğu savunulmuştur.

1.4. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış araştırmaların genel özellikleri bakımından incelenmesi ve böylelikle ileride bu alanda çalışmayı düşünen araştırmacılar için bir çeşit bibliyografya oluşturmaktır. En yalın haliyle kaynakça olarak tanımlanan bibliyografya (TDK, 2019), belirli konulardaki yapıtları tüm alandaki araştırmacılar için bir araya getirdiği gibi araştırma literatürünün de gelişimine katkı sağlamaktadır (Özişler ve Temiz, 2012).

2. Yöntem

2.1. Verilerin toplanması ve analizi

Araştırma probleminin amacına uygun bir şekilde verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşullar, kullanılan araştırma modeli ile belirlenir. Bu araştırmada geçmişte ya da halen var olan bir

durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan tarama modellerinden “belgesel tarama” modeli kullanılmıştır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılarak herhangi bir şekilde değiştirme etkileme, çabası gösterilmez. Belgesel tarama var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniğidir (Karasar, 2019, 109).

Türkiye’de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış akademik çalışmaların bibliyografik olarak incelenmesi kapsamında “Müzik” ve “Politika” anahtar kelimeleri kullanılarak, Google Akademik ve TR Dizin’de yer alan Türkçe makaleler ile YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanındaki lisansüstü tezler taranmış, ulaşılan çalışmalar betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde analizi kullanılarak incelenmiştir.

Araştırma kapsamında ilgili veri tabanlarında yapılan tarama sonucunda Müzik ve Politika anahtar kelimelerini kullanan toplam 31 çalışmaya (13 tez; 18 makale) rastlanmıştır. Ancak araştırma konusu bağlamında bakıldığında bazı çalışmaların başlık ya da anahtar kelimelerinde müzik ve politika sözcükleri geçse de çalışmanın içerik bakımından müzik ve politika bağlamında olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle 9 yayın (makale) çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Ayrıca YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan 1 lisansüstü teze erişim izni olmadığından bu 1 çalışma da kapsam dışında bırakılmıştır. Geriye kalan 21 çalışma betimsel istatistik analizine tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular üçüncü bölümde verilmiştir.

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış olan çalışmalar, çalışma türü (tez, makale), çalışmanın yapıldığı yıl, çalışma düzeyi (ulusal, uluslararası) ve ulusal makalelerin indekslerde taranma durumlarına ilişkin betimsel analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde analizleri sonucunda elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. İncelenen akademik çalışmaların türlerine göre dağılımı

Tür	f	%
Tez	12	57,14
Makale	9	42,86
Toplam	21	100

Tablo 1’deki verilere göre, müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılan akademik çalışmaların büyük bir kısmının (%57,14) lisansüstü tez türünde olduğu, geriye kalan kısmın (%42,86) ise makale olarak çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 2. İncelenen lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımları

Tür	f	%
Yüksek Lisans	6	50
Doktora	6	50
Toplam	12	100

Tablo 2’deki verilere göre, müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılan lisansüstü tez çalışmalarının yüksek lisans ve doktora (%50) eşit olarak çalışıldığı, sanatta yeterlik programlarında bu konunun çalışılmadığı görülmektedir. Ayrıca toplam çalışma sayısına bakıldığında, müzik ve politika ilişkisi üzerine çok az sayıda lisansüstü çalışma yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3. İncelenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları

Yıl	f	%
2008	1	8,33
2009	1	8,33
2011	2	16,66
2013	3	25
2014	2	16,66
2017	1	8,33
2018	1	8,33
2019	1	8,33
Toplam	12	100

Tablo 3'teki verilere göre, müzik ve politika ilişkisi üzerine en çok lisansüstü tez çalışmasının 2011, 2013 ve 2014 (Toplam %58) yıllarında yapıldığı görülmektedir. İlk çalışmanın 2008 yılında yapılmış olduğu, bazı yıllarda ise konuyla ilgili hiç çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Tablo 4. İncelenen makalelerin türlerine göre dağılımları

Tür	f	%
Ulusal	6	66,66
Uluslararası	3	33,33
Toplam	9	100

Tablo 4'teki verilere göre, Müzik ve Politika ilişkisi üzerine yapılan makale çalışmalarının büyük bir kısmının (%66,66) ulusal hakemli dergilerde yayımlandığı görülürken, uluslararası dergilerde yayımlanan makalelerin daha az olduğu görülmektedir (%33,33).

Tablo 5. İncelenen ulusal makalelerin indekslerde taranma durumlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Uzantı	f	%
TR Dizin	5	83,33
Diğer	1	16,66
Toplam	6	100

Tablo 5'teki veriler, müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılan makalelerden ulusal dergilerde yayımlanan çalışmaların %83,33'ünün TR Dizin tarafından taranan dergilerde, %16,66'sının ise TR Dizinde yer almayan dergilerde yayımlandığı belirlenmiştir.

Tablo 6. İncelenen makalelerin yıllara göre dağılımları

Yıl	f	%
1991	1	11,11
2008	1	11,11
2010	1	11,11
2012	2	22,22
2014	2	22,22
2015	1	11,11
2017	1	11,11
Toplam	9	100

Tablo 6'da yer alan verilere göre, müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmının (Toplam %44,44) 2012 ve 2014 yıllarında yapıldığı görülmektedir. Bunun dışında kalan 1991, 2008, 2010, 2015 ve 2017 yıllarında (%11,11) yalnızca birer çalışmanın olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili ilk çalışma 1991 yılında yapılmış olduğu halde 2008 yılına kadarki 17 yıllık süreçte müzik ve politika ile ilgili makale şeklinde hiçbir çalışmanın olmadığı görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Müzik ve Politika kavramlarının birbirinden ayrı anlamları olmasına ve farklı alanları temsil etmelerine rağmen, birbiriyle iç içe oldukları söylenebilir. Çağlar boyunca, birçok işleve sahip olan müzik, toplum ve toplumu yönetenler arasında bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Politika penceresinden bakıldığında, müziğin toplumun ilgisini politik meselelere çekmek için kullanılmasının yanında toplum tarafından da mevcut yöneticileri eleştirmek, protesto etmek ya da desteklemek için kullanıldığı görülmektedir.

Türkiye'de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış olan akademik çalışmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında, müzik politikaları konusundaki çalışmaların en yoğun olduğu dönemin erken Cumhuriyet dönemi olduğu söylenebilir. Bu dönemde birçok alanda olduğu gibi kültürel alanda da yapılan yeniliklerin Mustafa Kemal Atatürk eliyle hayata geçirildiği görülmektedir. Bu süreçte eğitim alanında dünyaya ışık tutmuş eğitim uzmanlarının, Türk eğitim politikaları (ve dolayısıyla Türk sanat eğitimi politikaları) ile ilgili fikirlerine başvurulduğu, bununla birlikte müzik alanına ilişkin politikalar

oluşturulurken alanda yetkin ve donanımlı sanatçıların/virtüözlerin fikirleri alınarak bu politikaların hayata geçirildiği görülmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, günümüzde de sanat alanında ihtiyaç duyulan politikaların, Atatürk'ün temel felsefesi olan çağdaş toplum temeline dayandırılarak, yeniden yapılandırılması önerilebilir.

Türkiye'de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılmış olan çalışmaların, çalışma türü (tez, makale), çalışmanın yapıldığı yıl ve çalışma düzeyine (ulusal, uluslararası) göre betimsel analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde kullanılarak incelendiği bu araştırma sonucunda, toplam 21 adet akademik çalışma incelenmiştir. Bu çalışmaların büyük bölümü lisansüstü tez şeklinde yapılmıştır. Makalelerin de ulusal düzeyde yoğunlaştıkları, başka bir deyişle uluslararası düzeyde yayımlanan çok az sayıda makale olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer parametresi olan çalışma yılları bağlamında bakıldığında, lisansüstü tezlerin 2011, 2013 ve 2014 yıllarında yoğunlaştığı, 2008 öncesinde konuyla ilgili hiç tez çalışması yapılmadığı görülmüştür. Makalelerin ise 2012 ve 2014 yıllarında yoğunlaştığı, 2017'den sonra ise konuyla ilgili bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Müzik ve politika ilişkisini inceleyen ilk makalenin 1991 yılında yayımlanmış olmasına karşın 2008 yılına kadar başka makale çalışmasına rastlanmadığı da çalışmada elde edilen sonuçlardandır.

Sonuç olarak müzik ve politika konusunu ele alan lisansüstü tez ve makale gibi nitelikli çalışmaların sayısının çok az olduğu, özellikle 2000'li yıllarda bu konuda çalışmalar yapılmaya başlandığı ancak son yıllarda bu konuyla ilgili yeterince çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu durum, müzik politikası üretimi ya da mevcut politikaların güncellenmesi noktasında veriye dayalı bir politika yapım sürecinin işletilmesine imkân tanıyacak yeterli verinin olmadığı anlamına gelebilir. Örneğin (bu çalışma kapsamında detaylıca ele alınmamış olmakla birlikte) popüler kültürün Türk müzik kültürü üzerindeki baskılayıcı ve değiştirici etkisi bilinmektedir (Kutluk, 1997). Bu etkilerin olumluya çevrilebilmesi, Türk müzik kültürünün popüler kültürün yozlaştırıcı baskısından kurtulabilmesi için müzik-politika konusuna odaklanan daha çok akademik çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Dolayısıyla müzik-politika konusunda çalışacak araştırmacıların, müzik bilimcilerinin, siyaset bilimcilerinin yetiştirilmesi, bu konuda çalışma yapmaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de müzik ve politika ilişkisi üzerine yapılan ve yapılacak olan çalışmaların Türkiye'de müziğe ve müzik eğitimine yön vereceği düşüncesinden hareketle bu çalışmaların daha sık yapılması önerilebilir. Müzik kültürünü popülizmin etkisinden kurtarmaya ve korumaya odaklanan politikaların geliştirilip uygulanması sağlanabilir. Milli eğitim ve yükseköğretim kurumlarında müziğin kültürel anlamdaki önem ve işlevleri doğrultusunda eğitim programları yeniden düzenlenerek uygulamaya geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıksöz Mutlu, Fülya (2014). *Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye'de çağdaş müzik politikaları (1923-1945)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, Tez No: 369273.
- Ak, Ahmet Şahin (2009). *Türk musikisi tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akçay, Şevki Özer (2016). Seçim çalışmalarında müzik kullanımının seçmenlerin oy tercihlerine etkisi. 1. *Ulusal Erzurum Müzik Bilimleri Sempozyumu*, (s. 845-871). Erzurum.
- Ayas, Onur Güneş (2013). *Klasik Türk müziği geleneğinde süreklilik ve değişim: Erken Cumhuriyet dönemi müzikte batılılaşma politikalarına karşı uyum ve direnç örüntüleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Tez No: 351615.
- Aysal, Necdet (2005). Anadolu'da aydınlanma hareketinin doğuşu: Köy Enstitüleri. *Atatürk Yolu (Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi)*, 9(35-36), 267-282.
- Beşevli Solmaz, Pınar (2014). *İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye'de çağda müzik politikaları (1945-1990)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, Tez No: 369272.
- Budak, Ogün Atilla (2006). *Türk müziğinin kökeni, gelişimi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Çelikel, Yunus Akif (2017). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e modernleşme, müzik ve siyaset ikilileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, Tez No: 486112.
- Demirci, Barış (2017). Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme politikaları ve temel sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 1061-1077.
- Diñer, Bedia Mürkerem (1981). Atatürk ve Türk musikisi. *Sosyoloji Konferansları*, 19, 71-86.
- Ersoy, Osman (1966). *Halk kütüphanelerimiz üzerine bir araştırma*. Ankara: Güven.
- Gökçeli, Bahar (2014). *Türkiye'de Cumhuriyet döneminin ilk modernleşme hamlelerinin sürecinden bugüne Cumhuriyet Halk Partisi'nin müzik politikaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Tez No: 363490.
- Gün, Bengü (2008). *Collection management policy for a musical instruments museum*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Tez No: 220702.

- Güven, Deniz (2018). *Siyasal halkla ilişkiler kampanyalarında müzik kullanımı: Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Tez No: 532580.
- İzci, Süleyman Çağatay (2019). *Seçim meydanlarında müzik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Tez No: 555484.
- Kalb, Claudia (Mayıs 2019). Leonardo'nun ölümsüz dehası. *National Geographic Türkiye*, 46-80.
- Kapani, Münci (1975). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Tercan Matbaası.
- Karasar, Niyazi (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. İstanbul: Beta.
- Karlıdağ, Serpil (2009). *Yeni iletişim teknolojileri ve Türkiye'de müzik endüstrisinde telif hakları politikaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Tez No: 250178.
- Kaya, Emin Erdem (2012). Yeni Türk müzik inkılabına bir "hazırlık evresi" olarak 1826-1920 dönemi. *Turkish Studies*, 7(1), 1451-1460.
- Keskin, Sema (2011). *Milli Kültürel Kimlik Bağlamında Erken Cumhuriyet Dönemi Müzik Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Tez No: 279130.
- Kıvanç, Emine (2013). *Türkiye'de müzik eğitimi politikalarının değerlendirilmesi: 1923-2010*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Tez No: 347379.
- Kutluk, Fırat (1997). *Müzik ve politika*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Mucu, Nilgün (2013). *Rock ve siyaset: Bir muhalefet tarzı olarak müzik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Tez No: 337708.
- Mutlu, Kubilay (2015). Halkın değişen müziksel temsilleri: Osmanlı'dan günümüze müziğin siyasal tahayyülü, tahayyülün siyasal müziği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-141.
- Usta, Nazlı (2010). Erken Cumhuriyet döneminde Türkiye'de müziğin dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(4), 107-117.
- Önürmen, Onur ve Temel, Faruk (2014). Popülerleşen siyaset, siyasallaşan müzik: 30 Mart 2014 yerel seçim şarkıları üzerine bir çalışma. *İletişim ve Diplomasi, Özel sayı*, 49-64.
- Özişler, Sevil ve Temiz, Ebru (2012). 2000/2011 Yılları Arasında Yapılan ve İçerisinde "Ses" Ögesi Bulunan Lisansüstü Tezlerin Bibliyografyası. *X. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu* (s. 882-909). Niğde: Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı.
- Öztekin, Ali (2013). *Siyaset bilimine giriş*. (8. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Tangülü, Zafer; Karadeniz, Oğuzhan ve Ateş, Sinan (2014). Cumhuriyet dönemi eğitim sistemimizde yabancı uzman raporları (1924-1960). *Turkish Studies*, 9(5), 1895-1910.
- Tanyıldızı, Nural (2012). Siyasal iletişimde müzik kullanımı: 2011 genel seçim şarkılarının seçmene etkisi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(2), 97-110.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2019). *Çevrimiçi sözlük*. Bibliyografya maddesi. 20 Ocak 2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- Tuncay, Suavi (2008). Marka, moda, müzik kültürü bağlamında gençlik gruplarının oluşumu açısından milliyetçilik ve ulusal bilinçle örtüştürülmesi. *Sosyoloji Konferansları*, 39, 53-86.
- Türk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, (1997), *Atatürk'ün söylev ve demeçleri 1906-1938*, 2.Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Uçan, Ali (1994). *İnsan ve müzik, insan ve sanat eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, Ali (2012), Atatürk ve Türk müzik eğitimi devrimi: Genel durum, sorunlar ve çözümler, *X. Ulusal Müzik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 22-52.
- Ülke, Zahide Betül (2011). *Ankara ili kamu ilköğretim ve ortaöğretim okulu yöneticilerinin müzik eğitimi politikasında ve uygulamalarında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Tez No: 302870.
- Yazıcı, Hilmi (2017). Politika ve müzik ilişkisi bağlamında Verdi ve Saygun. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(10), 331-340.